

Ymateb ysgrifenedig Llywodraeth Cymru i adroddiad y Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol ar Gyllideb Ddrafft 2024-24

Argymhelliad 1.

Dylai Llywodraeth Cymru gryfhau mecanweithiau ar gyfer cydlynu gweithgareddau gwario ar draws portffolios gweinidogol. Rhaid i'r mecanweithiau hyn gynnwys monitro canlyniadau yn well ac yn fwy effeithiol er mwyn sicrhau eu bod yn cyflawni amcanion gan gynnwys amcanion cydraddoldeb a chyfiawnder cymdeithasol. Dylid cyhoeddi manylion am sut mae canlyniadau'n cael eu monitro ar draws y llywodraeth yn rheolaidd gyda diweddariad yn cael ei ddarparu i'r Senedd ar ôl 6 mis ac ar ddiwedd y flwyddyn

Ymateb: Derbyn mewn egwyddor

Rydym eisoes yn rhannu gwybodaeth sylweddol drwy gydol y flwyddyn ariannol drwy ein cyhoeddiadau Drafft, Terfynol ac Atodol ar y Gyllideb. Rydym yn adrodd am fonitro a chyflawni canlyniadau drwy adroddiad y Rhaglen Lywodraethu. Yn ogystal, rydym yn cyhoeddi amrywiaeth o wybodaeth drwy gydol y flwyddyn ar ein gwefan ynghylch monitro a chanlyniadau meysydd polisi. Rydym yn hapus i ystyried gwelliannau drwy ein gwaith ar y Cynllun Gwella'r Gyllideb gan gydnabod bod rhaid i newidiadau o'r fath fod yn gymesur a dylid eu hystyried hefyd drwy gydol unrhyw newidiadau i Brotocol y Gyllideb.

Argymhelliad 2.

Mae'n dal yn aneglur i ni o'r dystiolaeth a gyflwynwyd yn nogfennaeth y gyllideb a'r sesiwn gyda'r Gweinidog pa ddata rôl neu waith y data tystiolaeth y mae Unedau wedi'i gael wrth ddod i benderfyniadau cyllidebol. Rydym yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn ystyried sut y gall wella'r agwedd hon ar ddogfennaeth y gyllideb fel rhan o'i hadolygiad o'r Asesiad Effaith Integredig Strategol a bod y gwaith hwn yn dod i ben mewn pryd ar gyfer cyhoeddi'r Gyllideb Ddrafft ar gyfer 2025-26.

Ymateb: Derbyn

Rydym yn hapus i ystyried sut y gallwn adlewyrchu'n well y rôl y mae'r Unedau Tystiolaeth Cydraddoldeb, Hil ac Anabledd yn ei chwarae wrth lunio penderfyniadau cyllidebol yn rhan o'n hadolygiad o'r Asesiad Effaith Integredig Strategol. O ran amserlen yr adolygiad, sydd ar hyn o bryd wrthi'n cael ei llunio, rydym yn bwriadu cwblhau'r adolygiad erbyn mis Rhagfyr 2024. Er y byddem yn bwriadu ystyried gwelliannau lle bo hynny'n bosibl ar gyfer Cyllideb 2025-26, rydym yn rhagweld y bydd newidiadau mwy sylweddol yn cael eu hystyried ar gyfer Cyllideb 2026-27. Mae hyn ar y sail y bydd yr adolygiad yn ystyried proses cynnal yr Asesiad Effaith Integredig Strategol ochr yn ochr â'i gyflwyno, felly ni fydd modd gweithredu diwygiadau i'r broses sy'n deillio o'r adolygiad ar gyfer Cyllideb 2025-26.

Diben yr Unedau Tystiolaeth Cydraddoldeb, Hil ac Anabledd yw gwella argaeledd, ansawdd, gronynedd a hygyrchedd tystiolaeth ar gyfer cydraddoldeb, er mwyn galluogi'r rhai sy'n gwneud penderfyniadau ledled Cymru i ddatblygu polisiau sy'n seiliedig ar wybodaeth well a mesur eu heffaith. Yn y tymor hwy, bydd hyn darparu gwell tystiolaeth i lywio proses cynnal Asesiad Effaith Integredig Strategol y gyllideb yn ogystal â'r holl benderfyniadau polisi a monitro a gwerthuso.

Argymhelliad 3.

Dylai Llywodraeth Cymru gyhoeddi manylion llawn y newidiadau y mae'n bwriadu eu gwneud i raglenni gwariant heb ddiogelwch sy'n gysylltiedig â chyflawni'r Strategaeth Tlodi Plant o ganlyniad i'w hymarfer ailflaenoriaethu. Dylai hyn gynnwys manylion cymharol am y gwariant arfaethedig cyn ac ar ôl yr ymarfer ailflaenoriaethu. Dylid cyhoeddi hyn cyn gynted â phosibl a heb fod yn hwyrach nag wythnos cyn y drafodaeth ar y Gyllideb Derfynol a drefnwyd ar gyfer 5

Ymateb: Derbyn mewn egwyddor

Mae'r Strategaeth Tlodi Plant yn gosod y blaenoriaethau a'r amcanion ar gyfer mynd i'r afael â thlodi plant, gyda gweithgarwch mewn perthynas â nhw yn digwydd ar draws y llywodraeth gyfan. Mae'r blaenoriaethau gwariant a'r newidiadau y bwriedir eu gwneud i raglenni gwariant ar draws y llywodraeth wedi'u nodi yn y ddogfennaeth gyllideb ddrafft a gyhoeddwyd ar 19 Rhagfyr.

Argymhelliad 4.

Dylai Llywodraeth Cymru gomisiynu cyngor ymchwil annibynnol, arbenigol i wella sut rydym yn mesur effeithiolrwydd ac effaith mesurau gwariant ataliol, a dylid rhannu'r canfyddiadau o'r rhain â'r Pwyllgor erbyn diwedd mis Medi 2024.

Ymateb: Gwrthod

Yn unol â gweithdrefnau a threfniadau cyllid a chyllidebol Llywodraeth Cymru, rydym yn parhau i fod wedi ymrwymo i ymgorffori ataliaeth yn ein prosesau ar gyfer y Gyllideb. Fodd bynnag, trwy ein hymgysylltiad â Llywodraethau eraill, mae'n amlwg nad oes unrhyw ddull unigol, syml o weithredu y gellir ei ddefnyddio r gyfer ein proses o lunio cyllideb.

Fel rhan o'r gwaith gyda'r Grŵp Cyngori ar Wella ac Asesu Effaith y Gyllideb rydym eisoes yn gweithio gydag is-grŵp sy'n ystyried ymgorffori ataliaeth yn ein prosesau, gan ddefnyddio bioamrywiaeth fel maes i dreialu syniadau. Gan ddibynnu ar ganfyddiadau'r gwaith hwn, byddwn yn edrych ar ddull gweithredu cyllideb gyfan ar gyfer gweithgarwch ataliol, gan brofi materion ymarferol, a nodi'r amodau sydd eu hangen i wneud hyn yn effeithiol ar draws y sefydliad cyfan.

Byddwn yn parhau i ymchwilio fel rhan o waith ein Cynllun Gwella'r Gyllideb ac yn parhau i fod yn fodlon ystyried rôl cyngor arbenigol annibynnol pan fydd y gwaith hwn wedi'i wneud. Byddwn yn rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf am y gwaith hwn pan fyddwn yn cyhoeddi diweddariad o'n Cynllun Gwella'r Gyllideb ochr yn ochr â Chyllideb Ddrafft 2025-26.

Argymhelliad 5.

Dylai Llywodraeth Cymru roi eglurder a sicrwydd ar oblygiadau gostyngiadau i linell gwariant cydraddoldeb, cynhwysiant a hawliau dynol i'r sector gan gynnwys manylion yr effaith debygol ar ddarparu rhaglenni. Dylid darparu'r wybodaeth hon cyn y ddadl ar y Gyllideb Derfynol a drefnwyd ar gyfer 5 Mawrth 2024.

Ymateb: Derbyn

Yr effaith fwyaf arwyddocaol yn llinellau gwariant Cyllideb Cydraddoldeb, Cynhwysiant a Hawliau Dynol ar gyfer 2024-25 yw gostyngiadau yn y Grant Urddas Mislif, rhesymoli ffrydiau gwaith ymchwil a dadansoddi, a gostyngiadau yn y cyllid yn ôl disgrisiwn sydd ar gael ar gyfer Grantiau Cydraddoldeb a Chynhwysiant.

Yn achos y Grant Urddas Mislif, diddymwyd cynnydd a oedd wedi'i gynllunio, ynghyd â gostwng llinell y gyllideb o £300 mil arall. Er bod y rhan fwyaf o'r cyllid ar gyfer y grant hwn yn cael ei wario ar gaffael nwyddau mislif, mae adolygiad diweddar o'r grant wedi nodi rhai meysydd lle gellid arbed arian o bosibl wrth gaffael, a bu tanwariant bach yn y flwyddyn ariannol a gofnodwyd yn flaenorol. Felly, rydym yn disgwyl gallu parhau i gynnal yr un lefel o ddarpariaeth ag o'r blaen drwy symleiddio ein dull gweithredu. Yn ogystal, ni fydd ymgyrch gyfathrebu gysylltiedig yn digwydd.

Mae rhywfaint o gyllid wedi cael ei ryddhau drwy ddefnyddio dulliau mwy cost-ffeithiol o fynd ati i ymchwilio a dadansoddi, fel gwneud rhywfaint o waith yn fewnol, ond ni fu rhaid diddymu unrhyw weithgareddau a gynlluniwyd.

Ar gyfer y cyllid grant Cydraddoldeb a Chynhwysiant, mae argaeledd cyffredinol y cyllid hyblyg ar gyfer y trydydd sector wedi'i leihau, er bod lefel y dyfarniadau cyllid craidd a ddarperir i bartneriaid allweddol y trydydd sector wedi'i gynnal. Mae'r cyllid grant hyblyg yn cael ei ddyrannu trwy ddyfarniadau grant yn ystod y flwyddyn, felly nid oes unrhyw ddyfarniadau grant presennol wedi'u heffeithio. Rydym yn adolygu ein proses grantiau cystadleuol ac rydym yn disgwyl gwario'r cyllid a ddyrannwyd ond gan fod y gyllideb gyffredinol ar gyfer y grantiau hyn wedi'i lleihau, bydd grantiau'n llai a/neu bydd llai o grantiau'n cael eu dyfarnu nag a ragwelwyd yn wreiddiol ac efallai na fyddwn yn gallu ymateb mor hyblyg i flaenoriaethau sy'n dod i'r amlwg.

Argymhelliad 6.

Dylai Llywodraeth Cymru roi ystyriaeth lawn i'r rhesymau dros y sefyllfa annerbyniol lle mae'r Grant Cyfalaf Safle Sipsiwn a Theithwyr wedi arwain at ddyfarnu dim cyllid i awdurdodau lleol ar gyfer blynyddoedd ariannol 2022-23 a 2023-24. Dylai'r cyfrif hwn nodi'r rhesymau dros y methiant hwn a sut y mae Llywodraeth Cymru yn bwriadu mynd i'r afael â nhw. Rydym yn disgwyl i hyn fod ar gael cyn y drafodaeth ar y Gyllideb Derfynol a drefnwyd ar gyfer 5 Mawrth

Ymateb: Derbyn

Roedd y cyllid cyfalaf o £3.69 miliwn a £3.19 miliwn ar gael i awdurdodau lleol yn 2022-23 a 2023-24 yn y drefn honno. Ni chafwyd ceisiadau am gyllid cyfalaf yn 2022-23. Ni chafwyd ceisiadau am gyllid gan awdurdodau lleol wedyn tan ddiwedd 2023, ac erbyn hynny roedd y cyllid wedi'i gynnig fel rhan o'r ymarfer arbed costau yn ystod y flwyddyn. Cynigiwyd yr arian cyfalaf oherwydd bod yr amser arweiniol ar gyfer prosiectau cyfalaf yn golygu ei fod yn annhebygol iawn o gael ei wario yn ystod 2023-24. Fodd bynnag, mae cyllid o £3.44 miliwn ar gael yn 2024-25 a bydd awdurdodau lleol yn cael eu hannog yn gryf i gyflwyno ceisiadau ochr yn ochr â'r broses Asesiad Llety Sipsiwn a Theithwyr sy'n cael ei chwblhau.

Mae rhai awdurdodau lleol wedi dweud nad ydyn nhw wedi gwneud cais am y grant cyfalaf am eu bod yn aros am ganlyniad yr Asesiad Llety Sipsiwn a Theithwyr diweddaraf gan Lywodraeth Cymru. Fodd bynnag, mae Asesiad Llety Sipsiwn a Theithwyr presennol unrhyw awdurdod lleol yn parhau i fod yn ddilys a chymeradwy nes iddo gael ei ddisodli gan Asesiad Llety Sipsiwn a Theithwyr cymeradwy nesaf yr awdurdod lleol ac mae'r ddyletswydd i ddiwallu'r anghenion a nodwyd yn parhau i fod yn nwylo'r awdurdod lleol. Felly, gallai awdurdodau lleol fod wedi gwneud cais am yr arian.

Gwnaed cynnydd sylweddol o ran asesu Asesiadau Llety Sipsiwn a Theithwyr rhagorol yn ystod y misoedd diwethaf a chyn bo hir byddaf yn dechrau ysgrifennu at awdurdodau lleol ynghylch canlyniadau'r asesiadau hyn. Yn ogystal, mae canllawiau Grant Cyfalaf Safleoedd Sipsiwn a Theithwyr yn cael eu diwygio a byddant yn cael eu dosbarthu ym mis Mawrth. Rwyf wedi bod yn cyfarfod ag aelodau Cabinet awdurdodau lleol sy'n gyfrifol am bobl a chymunedau Sipsiwn, Roma a Theithwyr gan bwysleisio'r angen i ymateb i anghenion cymunedau Sipsiwn, Roma a Theithwyr a gwneud cynnydd o ran cyflawni eu dyletswyddau o dan Ddeddf Tai (Cymru) 2014, gan gynnwys bodloni anghenion a nodwyd mewn Asesiadau Llety Sipsiwn a Theithwyr cymeradwy.

O ran gwella'r ddarpariaeth o lety tramwy ar gyfer cymunedau Sipsiwn Roma a Theithwyr ledled Cymru, cyfarfu fy swyddogion â'r holl awdurdodau lleol ym mis Ionawr i drafod y mater ac ystyried a allai safleoedd tramwy rhanbarthol fod yn briodol mewn rhai achosion. Mae trafodaethau pellach wedi'u cynllunio ag awdurdodau lleol, Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru (CLILC), Cyd-bwyllgorau Corfforaethol a Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus. Byddwn yn cefnogi awdurdodau lleol drwy gryfhau'r sylfaen dystiolaeth ar gyfer darpariaeth dramwy trwy

gasglu gwybodaeth gynhwysfawr am batrymau teithio Sipsiwn, Roma a Theithwyr, a lleoliadau a dyddiadau gwyliau diwylliannol a/neu grefyddol allweddol, a mudo tymhorol yn sgil cyfleoedd am waith.

Rwy'n cynnal cyfres o gyfarfodydd gydag awdurdodau lleol i drafod eu safbwynt presennol mewn perthynas â chyflawni eu rhwymedigaethau i sicrhau bod llety addas yn cael ei ddarparu ar gyfer teuluoedd Sipsiwn, Roma a Theithwyr. Rwy'n cwrdd ag arweinwyr cydraddoldeb cabinet CLILC yn rheolaidd, gan ganolbwyntio'n fwyaf diweddar ar faterion yn ymwneud â Sipsiwn, Roma a Theithwyr ar 7 Rhagfyr 2023. Rwyf hefyd wedi cwrdd â theuluoedd a grwpiau eiriolaeth Sipsiwn Roma a Theithwyr i drafod pryderon penodol.

Argymhelliad 7.

Dylai Llywodraeth Cymru weithio gyda phartneriaid plismona i asesu effaith llai o fuddsoddiad ar ddiogelwch cymunedol yn enwedig mynd i'r afael â throseddau casineb a dylai gynnal gwerthusiad o rôl Swyddogion Cymorth Cymunedol yr Heddlu a ariennir gan Lywodraeth Cymru mewn blynyddoedd blaenorol mewn perthynas â'r rhain, erbyn mis Medi 2024. Dylid darparu copi o'r gwerthusiad i'r Pwyllgor hwn pan fydd ar gael.

Ymateb: Derbyn

Rydym wedi trafod yr argymhelliad hwn gyda Phlismona yng Nghymru, a byddwn yn ceisio darparu adolygiad cyfforddiad ysgafn o effaith buddsoddiad Llywodraeth Cymru mewn Swyddogion Cymorth Cymunedol yr Heddlu (SCCH) a fydd yn cynnwys ystyried eu heffaith o ran mynd i'r afael â throseddau casineb. Dylai hyn fod yn bosibl o fewn yr adnoddau presennol ac yn unol ag amserlen mis Medi 2024 a bennwyd gan y Pwyllgor, a byddwn yn rhannu'r gwaith gyda'r Pwyllgor ar ôl ei gwblhau.